

**Samarbeidsrutine ved
henvisning til innleggelse ved psykiatriske avdelinger
av pasienter hvor luftambulansetransport er aktuell transportmåte
(Nord-Norge)**

**UTARBEIDET AV PARTSSAMMENSATT ARBEIDSGRUPPE
VIRKNING FRA 11.10.2007**

1. Bakgrunn

Innleggelser av psykiatriske pasienter med luftambulansetransport krever samarbeid mellom en rekke ulike instanser, hvor de viktigste er, foruten gjeldende pasient selv, innleggende lege, lokal AMK, AMK-Tromsø med Flykoordineringssentralen (FKS), Luftambulansetjenesten og mottakende avdeling, (dvs. en av de psykiatriske avdelinger ved UNN og Nordlandssykehuset). Pårørende, ledsagerpersonell og politi er andre aktuelle aktører.

Akutte psykiske lidelser inngår i begrepet akuttmedisin på lik linje med akutte somatiske lidelser og skader. Kommunene og helseforetakene har ansvar for i fellesskap å yte slike pasienter helsetjenester, herunder ambulansetjenester, i henhold til deres behov. Denne samarbeidsrutinen har som hensikt å sikre at pasienter med psykiatrisk diagnose og som skal transporteres med luftambulanse, får et likverdig, forsvarlig og verdig behandlingstilbud, samtidig som sikkerheten ivaretas under transport.

Inntil det eventuelt er etablert tvungent psykisk helsevern, er det bare politiet som har anledning til å utøve fysisk makt overfor pasienten. Ved behov eller antatt behov for fysisk maktbruk under transport skal det derfor søkes om bistand fra politiet. Ved bistand fra politiet skal pasienten alltid også følges av helsepersonell. Dette gjelder også fra flyplass til sykehusavdeling.

Økonomisk kompensasjon for ekstra ledsagere, fra politiet eller andre etater, dekkes av det helseforetaket som har lokalsykehusansvar der pasienten befinner seg.

2. Ansvarsforhold

Ansvarsforholdene er regulert i lover, forskrifter og rundskriv fra aktuelle myndighetsorganer (se referanser). Helsetjenesten har et kontinuerlig ansvar overfor pasienten og kan ikke overlate pasient til politiet. Politiet har etter en nødvendighetsvurdering ansvar for å bistå helsetjenesten. Inntil tvungent psykisk helsevern er etablert, er det bare politiet som har anledning til å utøve fysisk makt overfor pasienten, dersom det ikke foreligger en nødrettsvurdering. Kommunehelsetjenesten skal gi nødvendig helsehjelp til alle som oppholder seg i kommunen. Spesialisthelsetjenesten har et veiledningsansvar overfor

kommunehelsetjenesten. Spesialisthelsetjenesten har også ansvar for ambulansetjeneste. Fartøysjef har ansvar for sikkerhet i luftfartøy.

Partenes ansvar og oppgaver er utdypet i pkt. 4.

3. Retningslinjer for rekvirering av luftambulanse

Luftambulanse kan rekvireres når det foreligger sykdom eller skade som krever så rask og/eller kvalifisert akuttmedisinsk behandling og transport, at bruk av ambulansebil eller ambulansebåt ikke anses som forsvarlig. Luftambulanse kan også rekvireres i situasjoner hvor tidsfaktoren ikke er avgjørende, men hvor det av hensyn til pasientens tilstand ikke anses hensiktsmessig å anvende bil- og/eller båtambulanse.

Luftambulanse til transport av pasienter med akutt psykiatrisk lidelse skal rekvireres av innleggende lege gjennom nærmeste AMK-sentral. Valg av transportmåte skal skje i samråd med involverte AMK-sentraler. Ved bruk av luftambulanse, skal primært ambulansefly benyttes. Legen skal gjøre en vurdering av pasientens tilstand med tanke på risiko for uro/utagering og behov for fysisk maktbruk under transporten (ref. pkt. 5). Slik vurdering skal ved behov skje i samråd med helsepersonell ved mottakende psykiatriske avdeling, eventuelt annet helsepersonell som kjenner pasienten godt. Rekvirerende lege beslutter om det er behov for ledsagere utover luftambulansetjenestens faste besetning. Flysikkerhet skal ivaretas, og dette innebærer at politi skal bistå under luftambulansetransport med mindre det vurderes åpenbart ikke å være behov for det. Der det ikke vurderes å være nødvendig med politi, skal det vurderes om annet helsepersonell skal følge pasienten for å sikre forsvarlig omsorg og behandling. Slikt ekstra følgepersonell kan komme fra primærhelsetjenesten eller fra spesialisthelsetjenesten. AMK- og LV-sentralene skal ha oversikt over de til enhver tid gjeldende ledsagerordninger i sine distrikt.

Luftambulansens fartøysjef kan avvise pasienten og/eller bagasje av sikkerhetsmessige grunner.

4. Samarbeidende aktørers ansvar og oppgaver

Samtlige har ansvar for å dokumentere egen virksomhet.

Henvisende/innleggende lege

ANSVAR

- Behandlingsansvar for pasienten inntil annen lege overtar ansvaret
- Beslutningsansvar vedrørende innleggelse
- Beslutningsansvar vedrørende følgebehov under transport, herunder om det skal anmodes om bistand fra politiet.

OPPGAVER

- Kontakter vakthavende lege/inntaksansvarlig spesialist ved aktuell psyk.avdeling vedrørende innleggelse
- Kontakter lokal AMK vedrørende transport. Behovet for ekstra ledsager/politi drøftes ved behov med aktuelt helsepersonell ved psyk.avd. UNN/ Nordlandssykehuset i konferansesamtale som lokal AMK setter opp, dersom slik drøfting ikke allerede er gjort.

- Innleggende lege er ansvarlig for og skal anmode om bistand fra politi etter en konkret vurdering i den enkelte sak. Politiet skal gis alle relevante opplysninger for å kunne forberede oppdraget forsvarlig (ref. pkt. 6). Lokal AMK-sentral kan følge opp kontakten med politiet i forhold til praktisk gjennomføring.
- Kontakte egen LV-sentral for å melde behov for medisinsk ledsager fra eget distrikt når dette er aktuelt

Mottakende psykiatriske avdeling

ANSVAR

- Veiledningsansvar overfor primærhelsetjenesten
- Ansvar for å motta pasient for vurdering og eventuelt innleggelse
- Etablere tvungent psykisk helsevern når kriteriene for dette er oppfylt

OPPGAVER

- Gi innleggende lege relevante pasientopplysninger
- Gi henvisende/innleggende lege råd og veiledning vedrørende behandling, innleggelse og transport
- Evt. skal spesialist i psykiatri konsulteres, avhengig av problemstilling og kompetanse hos vakthavende lege. (Vedr. vurdering, se under). Man skal tilstrebe konsensus rundt vurderingene.

Lokal AMK-sentral

ANSVAR

- Prioritere, iverksette og følge opp ambulansetransport som er rekvirert av innleggende lege

OPPGAVER

- Gi innspill til innleggende lege om tilgjengelige ambulanse- eller syke transportressurser
- Når luftambulansetransport velges, sette opp konferansetelefon mellom innleggende lege, AMK Tromsø og eventuelt vakthavende lege/inntaktsansvarlig ved aktuell psyk. avdeling
- Etter anmodning fra innleggende lege varsle helsepersonell for ledsagelse under luftambulansetransport, når slik ordning er etablert
- I samarbeid med innleggende lege, AMK Tromsø og evt. lokal LV-sentral følge opp kontakten med politiet eller andre ledsagere i forhold til praktisk gjennomføring

Lokal LV-sentral

ANSVAR

- Prioritere, iverksette og følge opp henvendelser til lege i vaktberedskap, hjemmesykepleier, jordmor, kriseteam eller andre relevante instanser

OPPGAVER

- Etter anmodning fra innleggende lege varsle medisinsk ledsager for luftambulansetransport, når slik ordning er etablert i eget LV-distrikt

AMK Tromsø /Flykoordineringsentralen (FKS)

ANSVAR

- Prioritere, iverksette og følge opp luftambulansetransport som er rekvirert av innleggende lege gjennom lokal AMK

OPPGAVER

- Gi innspill til innleggende lege om ressursituasjon og tilgjengelige luftambulanseressurser. Tilbakemelding om når luftambulanse er tilgjengelig skal gis snart som mulig.
- Informere aktuell flybesetning (fartøysjef og flysykepleier) om de vurderinger som er gjort og evt. innhente ytterligere informasjon.
- Iverksette og følge opp luftambulanseoppdrag i henhold til vanlige prosedyrer
- I samarbeid med innleggende lege, lokal AMK og evt. lokal LV-sentral følge opp kontakten med politiet eller andre ledsagere i forhold til praktisk gjennomføring

Politiet

ANSVAR

- På anmodning yte helsetjenesten vern og bistand når dette vurderes nødvendig

OPPGAVER

- Samle nødvendig informasjon om pasienten og situasjonen og vurdere innsatsbehov (ref. pkt. 6)
- Ledsage pasient under transport og sørge for nødvendig sikkerhet
- Sikkerhetskontroll av pasient, personell og materiell/bagasje
- Når det er praktisk mulig opptre i sivilt antrekk og utvise størst mulig diskresjon av hensyn til pasienten

Vakthavende flybesetning (fartøysjef og flysykepleier)

ANSVAR

- Gjennomføre luftambulanseoppdrag
- Fartøysjef har ansvar for fly, besetning og passasjerer
- Flysykepleier har ansvar for tilsyn av pasienten under transport

OPPGAVER

- Gi innspill til gjennomføring av luftambulanseoppdraget i henhold til den informasjon som gis fra AMK Tromsø og FKS, herunder sikkerhetsmessige og helsefaglige momenter
- Flybesetningen har udiskutabel rett til å revurdere ledsagerbehov i møtet med pasienten. Fartøysjef kan avvise oppdraget av sikkerhetsmessige grunner.

5. Veiledning for vurdering av ledsagerbehov

Vurdering av transportmåte og ledsagerbehov skal inneholde:

- **Hastegrad** (vanlig-haster-akutt)
- **Forslag til tiltak før transport/stabilisering**
- **Hensiktsmessig transportmåte – drosje, rutegående transport, ambulanse, luftambulanse**

- **Risikovurdering**

- **Behov for kontrolltiltak/tvangsbruk, -risiko for uro/utagering**

- Dersom JA: Rekvireres nødvendig bistand til transport fra politiet
    - Dersom NEI: Drøfting ang behov for tilleggsfølge utover fast besetning, (dvs. flysykepleier/ambulanspersonell)

Vurderingselementer ved risikovurderingen:

- Psykotisk/ikke psykotisk tilstand
- Kjennskap fra tidligere gjeldende generell psykisk tilstand, (for innleggende lege og/eller mottakende lege, eller ved journalopplysninger)
- Kjennskap til tidligere gjeldende utagerende adferd, (journal; lokalt og sykehus, pårørende, anamnestisk, + eventuelt politi)
- Kjennskap til rusbruk, særlig aktiv ruspåvirkning på innleggelsestidspunktet, og særlig sentralstimulantia
- Pasientens alder, kjønn, vekt og fysiske styrke
- Stabiliserende tiltak iverksatt og eventuelt virksomme
- Pasienten samtykker til innleggelsen (og transporten)?

6. Veiledning for informasjon til politiet

Politiet skal ha den informasjon som er nødvendig om pasient og situasjon for å kunne planlegge sin innsats forsvarlig. Rekvirerende lege skal også begrunne hvorfor bistand fra politiet vurderes nødvendig.

Følgende informasjon skal normalt gis:

- Pasientens navn og fødselsdato
- Tilstand
- Relevant informasjon om tidligere adferd
- Pasientens kjønn, kroppsbygning og fysiske styrke
- Annen relevant informasjon om situasjonen, fare for seg selv eller andre?
- Begrunnelse for anmodning om politiets bistand
- Hentested og avleveringssted
- Planlagt transportmåte og besetning/følgepersonell fra helsetjenesten
- Planlagt tid for transport

Referanser

- Lov om luftfart, kap. VI
- Lov om politiet, § 2 nr. 5
- Instruks for politiet, § 13-5
- Lov om helsepersonell, §§ 4, 21, 23, 31
- Lov om pasienters rettigheter, § 2
- Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern, kap. 3
- Lov om helsetjenesten i kommunene, § 2-1
- Lov om spesialisthelsetjenesten §§ 2-1a, 3-1
- Forskrift om krav til akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus, §§ 3, 4, 7, 8, 9, 12, kap. 4
- Helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke – oppgaver og samarbeid. Rundskriv fra Politidirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet IS-15/2006, pkt. 4, 5, 6